

23. Соколов Н. Я. Профессиональное сознание юристов / Н. Я. Соколов. – М. : Наука, 1988. – 224 с.
24. Сапун В. А. Социалистическое правосознание и реализация советского права / В. А. Сапун. – Владивосток : Изд-во Дальневост. ун-та, 1984. – 112 с.
25. Поляков А. В. Общая теория права: Проблемы интерпретации в контексте коммуникативного подхода / А. В. Поляков. – СПб. : Издат. дом С.-Петербур. гос. ун-та, 2004. – 864 с.
26. Тодика Ю. М. Конституційні засади формування правової культури / Ю. М. Тодика. – Х. : РАЙДЕР, 2001. – 160 с.

Надійшла до редколегії 17.05.2011

**ДЕМЕНКО О. И. КЛАССИФИКАЦИЯ ФОРМ И УРОВНЕЙ ПРАВОВОСОЗНАНИЯ:
ДИСКУССИОННЫЕ ВОПРОСЫ**

Проанализированы самые распространенные существующие в юридической литературе классификации правового сознания. Предложена уточненная классификация типовых форм и уровней правосознания.

**DEMENKO O. THE CLASSIFICATION OF FORMS AND LEVELS OF LEGAL
CONSCIOUSNESS: CONTROVERSIAL QUESTIONES**

The most widespread classification of legal consciousness, which existing in the legal literature, are analyzed. The specified classification of typical forms and levels of legal consciousness is offered.

УДК 340.15:336.1(477)(091)«176/190»

М. В. ПАМПУРА,

здобувач

Харківського національного університету внутрішніх справ

**ВПЛИВ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ
НА ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК МІСТ ЛІВОБЕРЕЖНОЇ УКРАЇНИ
НАПРИКІНЦІ ХІХ – НА ПОЧАТКУ ХХ СТ.: ІСТОРИКО-ПРАВОВИЙ АСПЕКТ**

На основі аналізу широкого кола джерел та наукових досліджень вітчизняних і зарубіжних авторів – істориків та юристів – висвітлено особливості впливу органів місцевого самоврядування на економічний розвиток міст Лівобережної України наприкінці ХІХ – на початку ХХ ст.

Процеси економічного та політичного оновлення, що відбуваються на сучасному етапі життя українського суспільства та держави, зумовили новий сплеск інтересу фахівців та пересічних громадян до вітчизняної та зарубіжної історії, актуалізували потребу у зверненні до джерел та традицій минулого. Особливо важливим нині вбачається дослідження питання про функціонування органів місцевого самоврядування дореволюційного періоду. Вивчення традицій, що сформувалися в їхній діяльності в минулому, необхідне під час розроблення питань про місцеве господарство, про реорганізацію відносин місцевої і центральної влади в наш час.

Протягом останнього десятиріччя особливо активізувався науковий пошук у дослідженні організаційної побудови та діяльності органів міського громадського самоврядування – дум та управ, що були запроваджені в більшості міст підросійської України імперським Городовим Положенням 1870 р. Увагу істориків,

правознавців, економістів привертають основні правові положення, які регламентували діяльність цих органів впродовж другої половини ХІХ – початку ХХ ст., методи, час та умови проведення міських виборів, соціальний, класовий, національний, партійний склад виборців та гласних Дум тощо. Було здійснено й певні спроби узагальнення досвіду муніципальної діяльності міських дум та управ, насамперед їх внеску в розвиток освіти, охорони здоров'я тощо. Серед найвідоміших – праці юристів та істориків О. М. Головка [1], М. В. Білоконя [2], В. П. Горбачова [3], О. Н. Ярмиша [4] та багатьох інших. Однак проблемі впливу фінансово-господарської діяльності органів місцевого самоврядування на економічний розвиток міст Лівобережної України вони приділяють увагу лише побіжно, в контексті загального викладу матеріалу. Отже, дана проблема у вітчизняній історико-правовій науці досі не була предметом спеціального дослідження, хоча потреба здійснити таку розвідку вбачається нагальною.

У другій половині XIX ст. промислові центри Лівобережної України переживають період стрімкого розвитку. Розширюється їхня територія, збільшується кількість населення. До реформи 1870 р. фінансово-господарське становище міст було доволі складним. Міські бюджети були недостатньо розвиненими та використовувалися насамперед на обов'язкові витрати. Наприклад, бюджет Харкова – великого промислового, торговельного і транспортного центру – у 1870 р. становив лише 218509 руб., тоді як витрати становили 212930 руб. [5, с. 145]. Необхідно було перебудувати міське самоврядування таким чином, щоб забезпечити розвиток економіки міст. Не останню роль у цьому відіграло використання зарубіжного, зокрема пруського досвіду. Автор відомих праць з історії міського управління та господарства І. І. Дитятін писав: «Недарма ж один з міністерських чиновників їздив до цих сусідів (до Пруссії) для вивчення їхніх міських порядків на місці, недарма Міністерство витратилося на видання книги, як результатів цієї поїздки, – “Муниципальні установи у найголовніших державах Західної Європи”» [6, с. 209].

Із впровадженням у дію Міського положення 1870 р. органи міського самоврядування отримали можливість на власний розсуд розпоряджатися своїми коштами. Стаття 72 визначала компетенцію міських управ у господарсько-економічній сфері: «Управа веде поточні справи міського господарства, відшукує засоби до його покращення, виконує визначення Думи, збирає потрібну їй інформацію, складає проекти міських кошторисів (рописів), стягує та витрачає міські збори на встановлених Думою підставах, та представляє, у призначені Думою терміни, звіти про свою діяльність та стан підвідомчих їй частин» [7, с. 216].

У Міському положенні 1892 р. перелік питань, згідно з яким міські думи мали право видавати обов'язкові постанови, зокрема й ті, які стосувалися міського господарства, визначався ст. 108. Так, міські думи мали право видавати постанови стосовно порядку утримання і охорони міських пам'яток і споруд; про дії осіб, які служать при прийманні та відправленні товарів; про торгівлю спиртними напоями; про початок і закінчення робочого дня в торговельних і промислових закладах у вихідні та святкові дні; про безпеку руху на вулицях міст (а також річками і каналами), про заходи забезпечення громадського порядку у «публічних місцях». При цьому право видавати такі обов'язкові постанови зберігали не лише губе-

рнські, а й повітові, й позаштатні міста. Хоча закон і говорив про складання думами обов'язкових постанов, чинності вони набували лише після затвердження їх губернатором.

З метою поповнення міських бюджетів майже відразу ж після реформи у низці міст було здійснено переоцінку нерухомості. Водночас варто зауважити, що податковий тягар більшою мірою лягав на дрібних та середніх власників. Так, Г. І. Шрейдер наголошував: «Переоцінка мала усунути ті невідгоди для найбільш впливової домовласницької частини населення, які випливали з правомірності розподілу податкового тягара між різними міськими районами, завдяки застарілої оцінок та неоднаковості темпів розвитку цих районів – старих і тільки-но забудовуваних, центральних та окраїнних» [8, с. 214]. Показовою для такого стану справ є ситуація, що виникла у 1893 р. в одному з київських передмість. Незадовільний стан справ змусив київського домовласника Ненсберга подати до Канцелярії київського, подільського та волинського генерал-губернатора скаргу, де він звертав увагу чиновника на те, що після переоцінки нерухомості «особливо скрутними виявилися прийняті міським управлінням підстави розкладки міського податку» [9, арк. 261].

У власності міських громад перебували дворові ділянки під забудовою, торговельні ряди, приміщення, базари та інше майно. Наприклад, у Харкові в 1866 р. було 4515 окремих дворових місць, у 1879 р. – 6018, у 1892 р. – 7299, у 1911 р. – 9359. Забудованих дворових місць було у 1879 р. 5907, у 1892 р. – 6755, у 1911 р. – 8642. Окрім того, міській громаді належали будівлі навчальних та лікувальних закладів, пожежних частин, казарм, торговельні споруди тощо.

Утримання громадських будинків та пам'яток Міське положення 1870 р. відносило до обов'язкових міських видатків. З 1872 р. у Харкові діяла комісія з нагляду за міськими спорудами, з 1871 р. – садова комісія, що незабаром припинила свою діяльність і відроджувалася у 1888 і 1902 р. Як критично відзначав в 1883 р. гласний міської думи Є. Гордеєнко, «...Дума наша неохоче займається справами про будівлі, і якщо їх провадить, то лише за гострою потребою або на вимогу інших відомств для їхніх потреб» [10, с. 29]. Це пояснювалося насамперед тим, що споруджені містом будівлі громадського значення (школи, казарми тощо) найчастіше не приносили прибутку. Доходи збільшувалися шляхом раціонального

використання міської власності. Так, 60 стовпів для розклеювання афіш та оголошень до 1911 р. приносили до міського бюджету 3670 руб. річного прибутку. З 1911 р. харківська міська управа поставила перед орендарями умову спорудити 100 нових дерев'яних стовпів на кам'яних фундаментах по 83 руб. З цього часу за оренду стовпів місто стало отримувати по 8005 руб. на рік [11, с. 15–27].

Міське законодавство другої половини XIX ст., особливо Міське положення, зміцнювало економічні позиції буржуазії, посилювало її вплив на громадське життя. Використовуючи надані можливості, вона зміцнювала свої позиції, зокрема у торговельній сфері, що, у свою чергу, сприяло розвитку міської економіки. Хоча, наприклад, харківські базари в першому десятиріччі XX ст. приносили до міського бюджету лише відносно незначний прибуток, оскільки більшість торговельних приміщень належала приватним власникам, які сплачували лише оренду міської землі. Але завдяки зусиллям харківської міської управи та базарної комісії міської думи, що провадили постійну боротьбу із суборендою, більшість базарних торговельних приміщень було перетворено на міську власність. Окрім того, вже у 1911–1914 роках на Кінному базарі було збудовано 8 кам'яних та дві дерев'яних крамниці загальною вартістю майже 20000 руб., причому базарна комісія дала дозвіл на їх будівництво лише за умови переходу магазинів до міської власності. Восени 1913 р. органами міського самоврядування було викуплено за 2000 руб. кам'яну крамницю Хаустової в Чорному ряду Кінного базару, що давала 700 руб. річного прибутку [11, с. 22–24].

23 лютого 1912 р. міська дума прийняла постанову про будівництво критого ринку. Було затверджено кошторис у 426489 руб. 21 коп. Критий ринок у центрі Благівщенського базару було закладено 10 червня 1912 р. За проектом він являв собою павільйонну систему з 6 корпусів, з'єднаних між собою проходами. До головного корпусу з двох боків примикали чотири бічних павільйони. Під центральною частиною головного павільйону були влаштовані холодильні приміщення. Усі споруди були збудовані із залізобетону та цегли. Роботами керувала будівельна комісія, уповноважена думою. Закінчення будівлі й початок торгівлі пристосували до відкриття Покровського ярмарку в 1914 р. Ринок почав функціонувати з 1915 р. [11, с. 16–22].

Щоправда, варто зауважити, що достатньо часто самостійність органів міського самовря-

дування обмежувалася губернаторами, які на власний розсуд втручалися до міських господарських справ. Так, у праці відомого державного діяча Російської імперії другої половини XIX ст. О. О. Половцова, який здійснював перевірку стану міського господарства у Чернігівській губернії, наведено наступний приклад. У 70-х роках XIX ст. Чернігівська міська управа за цілковитого схвалення міської думи зробила одним із джерел дозволених законом прибутків міського бюджету орендну плату за міські орні землі. Навесні 1879 р. губернатор вирішив їх ліквідувати з санітарних міркувань. Дума не заперечувала, однак через свої цивільно-правові зобов'язання перед орендарем могла здійснити це лише восени, що було вказано у тексті договору. Але начальник губернії не збирався чекати. Доки справа двічі обговорювалася в губернському з міських справ присутстві (воно, як і варто було сподіватися, повністю підтримало свого головуючого), доки дума направляла апеляцію до Правительствующого Сенату, поліцмейстер знайшов кардинальний метод задовольнити своє безпосереднє начальство – губернатора. Силами загону поліції було винищено усі посіви орендаря. На скаргу міського голови начальник губернії відповів, що визнає дії поліції правомірними. Сенат прийняв сторону міського самоврядування, але це сталося вже в лютому 1880 р. У його визначенні вказувалося, що рішення губернського з міських справ присутствія не могло носити обов'язкового характеру, оскільки містило втручання в господарські питання, де органи місцевого самоврядування визнавалися законом самостійними. Отже, юридично Чернігівське міське самоврядування взяло гору, але фактично зазнало і моральних, і матеріальних збитків, які ніким не відшкодовувалися [12, с. 546–558].

У період, що розглядається, в містах Лівобережної України органи міського самоврядування докладали значних зусиль для поліпшення благоустрою. Великі сподівання для вирішення цього завдання покладалися на укладення концесійних договорів – угод про передачу в концесію приватним підприємцям, іноземним компаніям, іншим юридичним особам в експлуатацію на певних умовах підприємств, споруд та інших об'єктів [13, с. 339], що перебували в муніципальній власності. Наприклад, у Харкові вже у другій половині XIX в. виникли наступні концесійні підприємства громадського користування, що займалися роботами з міського благоустрою: газовий завод (1868 р.), водопровід (1878 р.), кінні залізниці (1882 р.).

У 1897 р. було заснована муніципальну електростанцію.

Ще у другій третині XIX ст. у Харкові вперше виникла ідея створення міського водогону. У 1846 р. купецтво, міщани та цеховики зібрали пожертви на його устрій. 15000 руб. було пожертвовано й іноземцем – французом Борелем. Але протягом 28 років питання не отримувало дозволу в адміністративних установах [14, с. 36]. З 1862 р. існував комітет для влаштування водогону, сумна пам'ять про діяльність якого була пов'язана з розтратою 250 руб., виданих помічникові архітектора Андрієвському з капіталу Бореля. У 1864 р. при губернаторі графові А. К. Сиверсі була заснована комісія під головуванням професора В. І. Лапшина якій на витрати було видано 250 руб. з того ж водопровідного капіталу. З 1864 р. питання було передано у відання харківської міської громади. 19 березня 1869 р. міська дума уклала контракт на улаштування водопроводу з петербурзькою фірмою Задлер і Арманд. Після реформи 1870 р. нова дума розірвала цей контракт з виїї фірми [15, с. 57–62].

З 1872 р. дума здійснила низку заходів для вирішення питання. У грудні було обрано технічну та фінансову комісії для опрацювання даних і складання проекту контракту. В 1874 р. думою було затверджено план будівництва водогону концесійним способом. У 1878 р. було укладено контракт щодо забезпечення водопостачання з двома іноземними приватними підприємцями – А. К. Рейсом та К. Д. Диллем. Внаслідок укладеного договору вони отримали виключне право на облаштування та експлуатацію водогону протягом 45 років від початку водопостачання. Після закінчення цього терміну майно підприємства мало перейти у власність харківської міської громади. В 1879 р. А. К. Рейс та К. Д. Дилль передали свої права місцевим підприємцям (Рубанові, Розенблюму та Герцові). Водогінне товариство визнало водогін відкритим з 1 липня 1881 р., але міська дума не була задоволена якістю виконання робіт. За позовом концесіонерів місто сплатило 281500 руб. До 1901 р. точилися судові спори міської громади Харкова з підприємцями і з питань щодо контролю водопостачання. У 1902 р. дума ухвалила викупити водогін достроково за 1250000 руб. облігаціями. З 1 березня 1904 р. органи міського самоврядування цілком самостійно здійснювали керівництво водопостачанням та проводили подальші роботи з удосконалення та розширення водогону [11, с. 147–151]. До 1910 р. викуплений у концесіонерів водогін

приніс до міського бюджету щорічно близько 50 тис. руб. чистого прибутку. У 1910 р. водогін приніс місту 74117 руб., а за кошторисом на 1914 р. – 112620 руб. чистого прибутку [5, с. 149].

Отже, наприкінці XIX – на початку XX ст. у найбільших містах України (Києві, Одесі, Катеринославі, Харкові) комунальне (муніципальне в термінології цього часу) господарство почало набувати інтенсивного розвитку [16–23]. Саме тоді стало зрозумілим, що проблеми самостійності органів міського самоврядування у вирішенні питань укладення муніципальних позик для фінансування перспективного розвитку міського господарства, прокладенні нових транспортних комунікацій (трамваї, залізниці), започаткуванні інноваційних джерел енергії та способів зв'язку (електричні станції, телефонні мережі тощо) мають об'єктивно більш значущий характер, ніж це було у другій половині XIX ст.

Стали зростати міські бюджети. Цьому сприяла й торговельна та фінансова діяльність купецтва, яку воно провадило у містах. Права на такі заняття мали особи, котрі щорічно викупували купецьке свідоцтво першої або другої гільдії, що давало можливість не тільки торгувати, але й утримувати промисловий заклад. Збір з документів на право торгівлі та промислів приніс м. Харків у 1871 р. 23396 руб., у 1881 р. – 93729 руб., у 1891 р. – 103135 руб.

У зв'язку зі зростанням чисельності міського населення в містах Лівобережної України розвивалася постійна торгівля. Базари приносили до міських бюджетів помітні прибутки від оренди місць. Наприклад, на початку XX ст. у Харкові функціонувало шість базарів: Благовіщенський, Кінний, Рибний, Холодногірський, Кузинський та Заїківський. Управління базарами перебувало в компетенції базарної комісії під головуванням члена міської управи, завідувача господарським відділенням. Нагляд за базарами та виконанням розпоряджень базарної комісії провадили три доглядачі для Благовіщенського, Кінного та Рибного базарів. Заїківським базаром завідував помічник доглядача Благовіщенського базару. Доглядач Рибного базару наглядав за Холодногірським та Кузинським базарами, а також за маркітантською торгівлею по всьому місту. Маркітантська торгівля здійснювалася як на базарах, так і по всьому місту. Морозивники, фруктівники, дрібні торговці з кошиків, чистильники взуття усіляко уникали від обкладання маркітантським збором, а тому міська управа намагалася зосередити цю торгівлю у суворо визначених місцях. До другого десятиліття

XX ст. прибутковість від цієї торгівлі зростає з 2–3 тис. до 9 тис. руб. на рік.

Згідно з думкою Державної Ради від 26 жовтня 1872 р. на міські управи покладался обов'язок збирати інформацію щодо цін на продовольчі та непродовольчі товари, торгівля якими здійснювалася на території міст [24, с. 44].

Ще у 1866 р. з ініціативи Харківського міського голови, купця О. О. Скринника, було засновано Міський купецький банк. Основний капітал банку за перші два десятиліття існування зріс до 1300000 руб. До кінця 1913 р. капітали банку з його власних прибутків становили 2347476 руб. Міський купецький банк приніс місту в 1910 р. 159012 руб., в 1912 р. – 143004 руб. Нормальне положення про міські громадські банки з 1913 р. збільшило відсоток відрахувань до капіталів банку, внаслідок чого розмір чистого прибутку на користь міста зме-

ншився (за кошторисом 1913 р. – 115500 руб.). Крім цього, банк субсидював міські лікарні й школи, виділяв місту кредити. До 1914 р. – за 48 років існування – банк відрахував у розпорядження міського громадського управління 3726000 руб. та 815.000 руб. на навчальні заклади й благодійні цілі [11, с. 87–92, 133–134].

Нині, як і в минулому, реальність здійснення функцій органами міського самоврядування визначається насамперед матеріальними та фінансовими ресурсами, якими вони розпоряджаються та які в сукупності становлять економічну основу механізму здійснення їхніх функцій. Не останню роль в опрацюванні ефективного механізму здійснення органами місцевого самоврядування всіх рівнів своїх функцій відіграє використання як позитивного, так і негативного досвіду, набутого в ході здійснення міської реформи.

Список використаної літератури

1. Головка О. М. Харківське міське самоврядування у 1893–1917 роках : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. іст. наук : спец. 07.00.01 «Історія України» / О. М. Головка. – Х., 1997. – 19 с.
2. Білоконь М. В. Органи державного управління та місцеве самоврядування в Російській імперії у другій половині XIX ст. (на матеріалах Лівобережної України): історико-правове дослідження : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук : спец. 12.00.01 «Теорія та історія держави і права; історія політичних і правових вчень» / М. В. Білоконь. – Х., 2002. – 19 с.
3. Горбачев В. П. Городское самоуправление в Украине (по реформе 1870 года) : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01 / В. П. Горбачев. – Харьков, 1995. – 180 с.
4. Ярмиш О. Н. Харківське міське самоврядування на зламі століть: XIX–XX і XX–XXI століття. Досвід історії та сучасності : монографія / О. Н. Ярмиш, О. М. Головка. – Х. : Вид-во НУВС, 2004. – 372 с.
5. Антонов А. Л. История харьковского городского самоуправления. 1654–1917 гг. / А. Л. Антонов, А. Ф. Парамонов, В. Л. Маслийчук. – Харьков : Регион-информ, 2004. – 200 с.
6. Дитятин И. И. К истории городского положения 1870 года / И. И. Дитятин // Юридический вестник. – 1885. – № 2. – С. 203–225.
7. Городовое положение 1870 г. // Полное собрание законов Российской империи. Собрание 3-е. Т. 45. Отделение I-II. 1870 год. – СПб., 1874. – № 7862–49097. – Разд. паг.
8. История России в XIX веке : в 6 т. Т. 5. Эпоха реакции. – М. : Изд. Т-ва «Бр. А. и И. Гранат и К^о», 1909. – 312 с.
9. Жалоба домовладельца г. Киева Ненсберга о неправильном составлении избирательных списков в Киевскую городскую думу 2 ноября 1893 г. Канцелярия киевского, подольского и волынского генерал-губернатора // Центральный державний історичний архів України, ф. 442, оп. 646, спр. 6, арк. 261–271.
10. Гордеенко Е. Харьковское городское самоуправление, нужды его и недостатки, состояние общественного хозяйства и промыслов г. Харькова / Е. Гордеенко. – Х., 1883. – 29 с.
11. Современное хозяйство города Харькова (1910–1913) : в 2 вып. Вып. 1. – Х., 1914. – 87 с.
12. Записка сенатора А. Половцова о состоянии общественного управления в городах Черниговской губернии : в 2 ч. Ч. 1–2. – СПб., [б. г.]. – 572 с.
13. Нагребельний В. П. Концесійний договір / В. П. Нагребельний // Юридична енциклопедія : у 6 т. Т. 3. К–М. – К. : Укр. енцикл., 2001. – 687 с.
14. Харьков. Справочник по городскому общественному управлению. Х., 1913. – 103 с.
15. Журналы Харьковской городской думы. – 1872. – № 26. – С. 57–62.
16. Велихов Л. А. Основы городского хозяйства: общее учение о городе, его управлении, финансах и методах / Л. А. Велихов. – М. ; Л. : ГИЗ, 1928. – 468 с.
17. Курчинский М. Реформа земских и городских финансов / М. Курчинский // Городское дело. – 1912. – № 3. – С. 165–175.
18. Погорелко А. К. Городское благоустройство / А. К. Погорелко. – Х., 1906. – 112 с.
19. Погорелко А. К. Разъяснение Харьковской городской думе по поводу нареканий на городское управление, высказанных в «Харьковских губернских ведомостях» / А. К. Погорелко. – Х., 1903. – 16 с.

20. Сиринов М. Городской кредит / М. Сиринов // Городское дело. – 1910. – № 3. – С. 129–135.
21. Твердохлебов В. Н. Местные финансы / В. Н. Твердохлебов. – Одесса, 1919. – Разд. паг.
22. Тотомиянц В. Ф. Самоуправление и городское хозяйство / В. Ф. Тотомиянц. – СПб., 1910. – Разд. паг.
23. Фесенко И. О. К вопросу о реформе городского общественного управления : в 2 ч. Ч. 1 / И. О. Фесенко. – Харьков, 1890. – 124 с.
24. Мыш М. И. Городовое положение 11 июня 1892 г. с относящимися к нему узаконениями, судебными и правительственными разъяснениями / М. И. Мыш. – СПб. : Тип. Н. А. Лебедева, 1876. – 160 с.

Надійшла до редколегії 09.06.2011

ПАМПУРА М. В. ВЛИЯНИЕ ОРГАНОВ МЕСТНОГО САМОУПРАВЛЕНИЯ НА ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ ГОРОДОВ ЛЕВОБЕРЕЖНОЙ УКРАИНЫ В КОНЦЕ XIX – НАЧАЛЕ XX В.: ИСТОРИКО-ПРАВОВОЙ АСПЕКТ

На основе анализа широкого круга источников и научных исследований отечественных и зарубежных авторов – историков и юристов – раскрыты особенности влияния органов местного самоуправления на экономическое развитие городов Левобережной Украины в конце XIX – начале XX в.

PAMPURA M. THE INSTITUTIONS OF LOCAL GOVERNMENT ON ECONOMIC DEVELOPMENT OF CITIES OF LEFT-BANK UKRAINE IN THE END XIX – BEGINNING XX CENTURY ARE COME TO LIGHT: HISTORICAL AND LEGAL ASPECT

On the basis of the analysis of the broad audience of sources and scientific researches of domestic and foreign authors – historians and lawyers features of influence of institutions of local government on economic development of cities of Left-bank Ukraine in the end XIX – beginning XX century are come to light.

УДК 351.74

О. Ю. КИСІЛЬ,

ад'юнкт

Харківського національного університету внутрішніх справ

ДО ПИТАННЯ ПРАВОВОГО СТАТУСУ ОСІБ РЯДОВОГО ТА НАЧАЛЬНИЦЬКОГО СКЛАДУ ОРГАНІВ ВНУТРІШНІХ СПРАВ

Розглянуто питання правового статусу осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ; надано пропозиції з його удосконалення.

Як відомо, проходження служби для осіб рядового та начальницького складу органів внутрішніх справ пов'язане зі значними фізичними і моральними перевантаженнями. Це і стресові ситуації, і реальна небезпека служби, оскільки вона часом пов'язана з фізичним і психічним опором з боку правопорушників, який нерідко переходить у відкрите зазіхання на життя і здоров'я працівника органу або підрозділу внутрішніх справ, а також несення служби в нічний час, у вихідні і святкові дні, режимні вимоги до виконання службових обов'язків тощо.

Крім цього, матеріали судової практики свідчать про непоодинокі випадки порушення прав службовців органів внутрішніх справ. Так, протягом 2010 р. до Сумського окружного адміністративного суду надійшло 76 справ категорії 3 «Справи зі спорів з приводу прийнят-

тя громадян на публічну службу, її проходження, звільнення з публічної служби». Зокрема справи категорії 3.3 «Про поновлення на роботі» становлять вагомую частину даної категорії (46,1 %): протягом 2010 р. надійшло 35 справ, розглянуто 22 (56,4 % розглянутих справ даної категорії), з яких 9 – із задоволенням позовних вимог. Найбільшу кількість становлять справи про поновлення на роботі в органах внутрішніх справ (надійшло 10 справ, розглянуто 10 справ, з яких 4 – із задоволенням позовних вимог).

З огляду на це, дана категорія населення потребує підвищеної уваги держави до забезпечення її правового статусу. Слід відзначити, що проблематика правового статусу людини і громадянина достатньо докладно розроблена у вітчизняній науці. Її вивченням займалися такі відомі вчені радянської доби й сучасні російські